

PANORAMA DEL MÓN MUIXERANGUER

**JOAN BOFARULL,
KASSIM CARCELLER
I ENRIC SORRIBES**

Federació Coordinadora
de Muixeranques

LES MUIXERANGUES TRADICIONALS

Anomenem «muixeranques tradicionals» els elements que participen en algunes festes valencianes, que s'han transmés de generació en generació i que s'assemblen entre ells.

La Muixeranga d'Algemesí

Participa en les festes de la Mare de Déu de la Salut, els dies 7 i 8 de setembre. Realitza un ball i unes trenta figures diferents, acompanyades per la música de dolçaina i tabalet; té tres melodies: una per al ball, la segona per a l'enterrament i la tercera per a les altres figures. Algunes torres arriben a sis alçades. Actualment hi ha dues colles: la Muixeranga d'Algemesí, fundada el 1973, amb més de quatre-cents membres i uniforme ratllat i arlequinat blau, roig i blanc, i la Nova Muixeranga d'Algemesí, organitzada el 1997, amb unes tres-centes persones i un uniforme paregut, on el blau s'ha substituït pel verd.

Els Negrets de l'Alcúdia

Participen en la processó de l'entrada de la Mare de Déu de Loreto, el 7 de setembre. Tradicionalment era un grup de només huit xicots, que feien un ball i bastien una campana. En unes festes celebrades a Tarragona el 1692, actuà un ball provinent del Regne de València que formava una campana (VILAR, 1693: pàg. 149). La seua actuació també s'acompanya amb música de dolçaina i tabalet; quan assagen sense dolçainers, canten la cançó del «pobret negret». Actualment porten uniformes amb ratlles verdes i blanques, però abans anaven vestits de morets.

La Muixeranga
d'Algemesí (Ribera
Alta) / Ximo Bueno

La Mojiganga de Titaguas

Participa en les *Fiestas Gordas* que se celebren cada set anys. Consta de deu parts: cinc *composiciones religiosas* (o torres humanes) i cinc *composiciones profanas* (o balls). Cada part es fa davant de l'església i es repeteix davant de l'Ajuntament. La música de les construccions humanes és sempre igual, però cada ball té una melodia diferent. Tradicionalment el grup estava format per setze fadrins, o *mozos*, un mestre i un ajudant.

Els Dansants de Peníscola

Participen en les festes de la Mare de Déu de l'Ermitana, els dies 8 i 9 de setembre. Van vestits amb una faldilla llarga, cosa que té diferents justificacions llegendàries. Ballen diferents danses de bastons o castanyetes, algunes acompanyades amb música de dolçaina i tabalet i d'altres amb una banda. L'actuació culmina amb un castell format per tres baixos, tres dansants damunt seu i un altre al damunt, que recita una lloa; en acabat, fan un passeig de gegantets.

El ball de varetes del Forcall

Participa en les festes patronals, a finals d'agost. Hi ballen huit xiquets i xiquetes d'entre set i deu anys. Ballen sempre amb el mateix pas, fent diferents moviments i picant uns bastonets entre ells. Quan arriben a la plaça formen una torre de tres pisos amb cinc o sis bases, tres balladors damunt seu i un altre a dalt de tot, que recita una lloa. Quan baixen formen un passeig de gegantets. Els acompanya la música de dolçaina i tabalet. Aquest ball no té mestre, sinó que els balladors més veterans l'ensenyen els nous.

La torre és una construcció humana formada per diferents alçades sobreposades, amb un nombre de persones que disminueix amb l'altura.

COMPARACIÓ

Aquestes tradicions tenen diferències evidents, però també comparteixen quatre components.

El component acrobàtic és el desig de bastir torres humanes, com més difícils, millor. Fa pocs anys, a Algemesí, la figura més alta tenia cinc alçades, però, a partir de l'organització de la Nova Muixeranga, començà la rivalitat entre les dues colles. La Muixeranga d'Algemesí va aconseguir l'alta de sis l'any 2000, i la Nova Muixeranga el 2003.

Els Negrets de l'Alcúdia, quan han tingut més gent, han bastit muixerangues de fins a cinc alçades. La Mojiganga de Titaguas normalment fa el *pilón* amb tres alçades, però, si pot, el fa de quatre. L'any 1996, en una festa extraordinària, el ball de varetes del Forcall va bastir una torre de quatre alçades. Els Dansants de Peníscola, quan baixen del castell, fan quatre pilars de dos que donen voltes per la plaça fins que tres es cansen i només en queda un; podem dir que competeixen entre ells.

La torre és una construcció humana formada per diferents alçades sobreposades, amb un nombre de persones que disminueix amb l'altura. Es poden considerar torres el *pilón* de Titaguas, la torre del ball de varetes del Forcall, la campana dels Negrets de l'Alcúdia i diverses figures de la muixeranga d'Algemesí.

La muixeranga d'Algemesí feia el passeig de gegantets, que consisteix en algunes evolucions de quatre xiquets, amb desdrols a les mans, sobre quatre homes (CASTELL, 1949: pàg. 774). Els Dansants de Peníscola i el ball de varetes del Forcall també el fan, com hem vist.

El component coreogràfic són les danses: la muixeranga d'Algemesí i els Negrets de l'Alcúdia fan només un ball, prou simple. La Mojiganga de Titaguas fa cinc *composiciones profanas*; es creu que els balls es van afegir a les torres humanes, més antigues. En l'actuació dels Dansants de Peníscola i el ball de varetes del Forcall, la part principal són els balls, i el castell o la torre només és una part menor.

El component burlesc s'expressa en la cara que els Negrets de l'Alcúdia es pintaven de color negre, i en els vestits asimètrics de la muixeranga d'Algemesí i la de Titaguas. També es veu en el comportament: els Negrets de l'Alcúdia, que feien besets al públic per embrutar-los la cara; els muixeranguers d'Algemesí apagaven les espelmes al cul dels companys; agafaven melons dels balcons i actualment encara entren a les cases amb la figura de l'enterrament; en el *baile del batán* de la Mojiganga de Titaguas, es pot donar un copet al cul del company.

El component religiós s'expressa en les lloes que reciten els Dansants de Peníscola i el ball de varetes del Forcall. També hi ha diverses figures amb nom religiós en la Mojiganga de Titaguas (l'*altar mayor*, l'*altar movable*, les *andas* i la *eme*) i en la muixeranga d'Algemesí (la morera, el guió, el retaule, la font, la marieta, la maria doble i l'enterrament).

Quan l'Esbart Verdaguer de Barcelona visità Algemesí: «[...] *quiso la fortuna que interviniera un familiar del obispo de Mallorca, el cual por su relación con los danzantes, consiguió que se interpretaran para el Esbart [...] "La Coronación", "La Anunciata", el "pas de gegants", el "enterrament de Maria" y la "ascensió de Maria"*» (Arxiu CPCPTC). Alguns folkloristes van creure que, antigament, la muixeranga d'Algemesí representava la vida de Maria. Fins i tot es va crear un espectacle anomenat «la muixeranga vella d'Algemesí», que representa aquesta teoria.

Però cal recordar que aquella actuació es va fer sota una forta pressió religiosa; que les figures de la coronació i l'anunciació no es troben en cap altra actuació, ni fotografia, ni descripció de la muixeranga, i que les figures més simples, com el pinet i la torre, no tenen cap significat religiós. Joan Amades escrigué: «És interessant d'observar que els quadros plàstics que interpreten no tenen pas caràcter religiós ni al·ludeixen a episodis de la Passió de Nostre Senyor Jesucrist, com la nostra moixiganga, sinó que responen a idees objectives neta-ment profanes» (AMADES, 1981: V, pàg. 80).

LA SITUACIÓ ACTUAL

En els últims anys, les muixerangues han rebut diferents reconeixements oficials: l'any 2011 les festes d'Algemesí foren incloses en la Llista del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la UNESCO, a Algemesí hi ha el Museu de la Festa i també l'únic monument dedicat a la muixeranga; la festa de Peníscola va ser declarada d'Interés Turístic l'any 1997 i la Mojiganga de Titaguas va ser declarada Bé d'Interés Cultural (BIC) l'any 2019. La incorporació de la dona fou un dels principals motius per a la fundació de la Nova Muixeranga, l'any 1997. En aquesta colla les dones han tingut molt de protagonisme. En la Muixeranga d'Algemesí, les dones s'hi han incorporat més tard. Els Negrets de l'Alcúdia van incorporar les dones a partir de l'any 2004. Les xiquetes participen en el ball de varetes del Forcall sense cap distinció. A Peníscola, les dones ballen però no participen en el castell. A Titaguas, les xiques ballen des de l'any 2009: quan els nois actuen davant de l'església, les xiques fan el mateix davant de l'Ajuntament, i viceversa (BOFARULL, 2014).

L'any 2011 les festes d'Algemesí foren incloses en la Llista del Patrimoni Cultural Immaterial de la Humanitat de la UNESCO.

Foto de família en l'acte de constitució de la Federació Coordinadora de Muixerangues / FCM

Durant molts anys les muixerangues han viscut en el seu poble i en la seua festa, sense relacionar-se entre elles. L'aparició de colles noves sorprén els muixeranguers, però cal recordar que l'organització de noves muixerangues és, entre altres coses, un homenatge a aquesta tradició.

En la Muixeranga d'Algemesí hi ha divisió entre els anomenats «muixeranguers de la Mare de Déu», que només volen actuar en la seua festa, i els partidaris de tenir bones relacions amb totes les colles. Els Dansants de Peníscola només actuen a Peníscola i en les festes de la Magdalena de Castelló. La Moji-ganga de Titaguas només es pot veure en les *Fiestas Gordas* del seu poble, cada set anys. Els Negrets de l'Alcúdia van organitzar, l'any 2005, el primer Aplec de Muixerangues i, des d'aleshores, tenen una relació fluida amb les altres colles.

LES NOVES MUIXERANGUES

Les noves muixerangues inicien una etapa discreta però imparabla a mitjan anys noranta.

Les noves muixerangues, a diferència de les tradicionals, inicien una etapa discreta però imparabla a mitjan anys noranta. Des de llavors han sorgit desenes de muixerangues: la majoria s'han consolidat, algunes s'han reinventat per continuar endavant i només unes poques han desaparegut. Canvis socials i culturals profunds al País Valencià feren possible l'aparició de les noves muixerangues i, amb elles, la reinvençió del concepte. L'anomenada generació LUEV (Llei d'ús i ensenyament del valencià) va esclatar als anys noranta en un seguit d'iniciatives

socials en camps tan diversos com l'educació, la música o la cultura, dins de la qual s'ha d'incloure la muixeranga. Aquesta tradició no va quedar fora de l'abast d'aquest canvi social i és avui dia un exemple de ressorgiment cultural valencià que, contra tot pronòstic, ja suma més de 2.200 persones i és capaç de vertebrar el territori gràcies a les seues nombroses actuacions i trobades arreu del país.

ANYS 1990-99: UN NOU CONCEPTE DE LES MUIXERANGUES

L'any 1994 un grup de joves de l'Olleria que es trobava per Mallorca participà d'un taller casteller. A la tornada descobriren encuriosits una vella tradició de bastir torres humanes al seu poble: el darrer ball dels *locos* havia tingut lloc per la Festa de la Magdalena l'any 1917, de la qual se'n sabia poca cosa. El 1996 es constituí el ball dels *locos* d'Olleria —amb vestits parcialment a ratlles en al·lusió als seus predecessors—, el qual cal distingir com el primer a incorporar la dona. Van aixecar construccions de cinc alçades amb unes estructures i una tècnica a mig camí entre les castelleres i les del repertori algemesinenc. Actualment actuen per la Festa de la Magdalena i fan figures de tres i de quatre alçades.

El 1997 un fet revolucionà la vida pública d'Algemesí. Tres joves amb il·lusió, noves idees i maneres d'entendre la cultura popular i la vida en general, després d'un temps de no poder impulsar canvis en la Muixeranga d'Algemesí, emprengueren un nou projecte anomenat «Nova Muixeranga d'Algemesí», amb el vestit arlequinat roig, blanc i verd. Des de l'inici participà en les processons de la Mare de Déu, no sense dificultats, i un any després assolí la seua primera figura de cinc. Avui dia és la segona colla quant a massa social, amb vora tres-cents socis, i és des de fa anys la capdavantera quant a tècnica. Ha creat un gran nombre de figures i executa el pi de cinc, l'aixecat de cinc, l'alta de sis (6-6-4-2-1-1) i la Dolçaina (6-4-3-2-1-1), totes elles construccions de màxima dificultat: un conjunt de figures que només està al seu abast.

La Nova fou un referent pel que fa al model de muixeranga en què s'inspiraren les colles de les dècades posteriors per dos factors principals. D'una banda, la Nova es convertí en una colla forta socialment i tècnica en un temps rècord, un projecte d'èxit

Les noves muixerangues cada volta actuaven en més actes de tota mena, fins al punt que la participació en actes religiosos era minoritària.

amb el segell d'Algemesí (el pedigrí també importa). Però sobretot mostrà —i mostra— una gran voluntat, entrega i disposició per ensenyar i formar les muixerangues que aparegueren més tard. D'altra banda, presentava un nou tarannà ajustat als nous temps: una colla menys jeràrquica, amb implicació social, feminista, que actuava fora del poble i del calendari litúrgic i en la qual l'espiritualitat i la fe ja no eren en absolut imprescindibles. Les noves muixerangues cada volta actuaven en més actes de tota mena, fins al punt que la participació en actes religiosos era minoritària, de manera que la imatge que es projectava de la muixeranga i les idees que es relacionaven amb ella es modificaren, i les connotacions cristianes passaren a un segon pla.

2000 - 2009: PRIMER ESCLAT

El primer esclat del nou moviment muixeranquer es concentra entre el 2002 i el 2008. En aquest interval la Mare de Déu d'Algemesí fou declarada BIC i veieren la llum cinc noves muixerangues i una federació que malauradament tingué un curt recorregut.

L'any 2002 sorgeix la Muixeranga de la Safor, anomenada inicialment Construcció de la Safor en al·lusió als termes expressats en documents del 1875 sobre torres humanes a Gandia. Vesteixen camisa morada, faixa roja i pantaló blanc. La formen al voltant de cent trenta socis provinents de tota la comarca. Ha actuat arreu del País Valencià, com també a Catalunya, Euskadi, Portugal i Itàlia, on el 2007 va fer la seua primera figura de cinc.

El 2005 apareix al poble de Fuster la Muixeranga de Sueca. Es gesta amb la complicitat i el caliu del Casal Jaume I, amb la intenció de fomentar la identitat valenciana. Cal recordar que Sueca té documentada la presència d'aquest ball ja el 1798. Lluèix camisa roja, faixa negra i pantaló blanc. Participa habitualment de la vida pública local, hi destaca el 9 d'octubre davant la casa de Joan Fuster, l'acte del seu aniversari pels volts de Nadal i la processó de la Mare de Déu de Sales. També participa en actuacions i trobades arreu del territori amb un ampli repertori de figures de tres i quatre alçades.

Per la seua banda, el 2007 va actuar per primera volta la Muixeranga de València al barri de Benimaclet, on es va forjar el projecte. A hores d'ara viu un període incert; és xicoteta (menys de vint persones actives) i té una certa irregularitat en assajos i aparicions públiques. Lluèix de blanc amb faixa negra.

Les dues darreres muixerangues en emergir van ser la de Carcaixent (2008 -2011) i la de Pego, que més endavant es reconvertiria en una muixeranga d'àmbit comarcal.

2010-2020: BOOM MUIXERANGUER

El 2011, poc abans que la Mare de Déu d'Algemesí fora reconeguda per la UNESCO, debutà a casa la Muixeranga de Cullera en la Baixada de la Mare de Déu. Aquests fets enceten la dècada més prolífica del fet muixeranger.

La Muixeranga de Cullera és una colla consolidada socialment i tècnica que desenvolupa un ampli ventall de figures de quatre alçades amb destresa. En componen la muda un pantaló blanc, una camisa roja i una faixa negra. Des del 2016 disposa d'una trobada pròpia, la qual li ha permés una major visibilitat a Cullera i acabar de consolidar-se.

El 2012 aparegueren la Muixeranga de Camp de Morvedre i la de Camp de Túria. Dissortadament, ambdues iniciatives només van durar actives dos o tres anys.

L'any següent es presenten dues muixerangues a les comarques de Castelló. Cronològicament, primer fou el torn de la Muixeranga de Vinaròs. Vesteix els colors de la ciutat (roig i blanc) arlequinats, a l'estil d'Algemesí. És una colla menuda (al voltant de vint-i-cinc persones) que desenvolupa amb mesuratge tècnic figures de tres i quatre alçades (des del febrer del 2017 que no pateixen caigudes). Com a cites més importants té la seua Trobada a l'octubre i l'Aplec dels Ports.

L'altra colla nascuda el 2013 és la Conlloga Muixeranga de Castelló. Llueix la camisa groc terrós amb la faixa roja i el pantaló blanc. És una agrupació gran, de dos-cents socis i escaig, consolidada com a colla de cinc alçades: Alta de cinc (6-6-3-1-1), Alta clàssica (4-4-2-1-1), Morera (4-2-1-1-1), Trobada (6-4-2-1-1) i Tomasina (4-4-2-1-1). Assaja en un cau propi que fa també la funció de seu social.

Divideix el calendari en tres cicles que tanca amb les seues principals actuacions: al desembre per commemorar les Normes de Castelló; la seua trobada, celebrada el segon dissabte de Magdalena, i l'Aplec dels Ports al juliol.

El 2014 aparegué la degana de les comarques del sud, la Muixeranga d'Alacant. Vesteix arlequinada amb els colors de la ciutat (blau i blanc) i la faixa negra. És una colla molt activa, en cinc anys

ha actuat en una cinquantena de poblacions, ha realitzat més de cent trenta actuacions i ha fet vora de mil figures. Té un cau on as-sagen i fan vida social els seus vuitanta socis. El 2018 aixecaren la primera figura de cinc (l'Alta clàssica) i el 2019 en sumà una altra (la Morera). Com a resultat d'aquesta magnífica evolució, han merescut la invitació com a colla participant de la pròxima Trobada de torres humanes d'Algemesí, en la qual participaran les dues muixerangues de la vila i una colla castellera de màxim nivell.

El mateix any es presentà una nova muixeranga al cap i casal: la Jove Muixeranga de València, que disposa d'un cau i un espai d'assaig a Benimaclet, barri en què desenvolupa una gran vida social i nombroses activitats. Amb uns cent socis i un ampli repertori de figures de quatre alçades i dues de cinc (l'Alta de cinc i l'Alta clàssica), és una de les muixerangues més potents del panorama muixeranguer. La seua indumentària llueix camisa taronja i pantaló i faixa negres.

L'any següent, el 2015, aparegueren tres muixerangues més: la Muixeranga de la Plana, la Torrentina i la Muixeranga de Carlet, aquesta darrera dissolta recentment. La primera neix arran d'una escissió de la Conlloga. Assaja regularment a Castelló, però des de l'inici —com el seu nom indica— ha presentat una clara vocació comarcal. Aquest fet li assegura concentrar una cinquantena de camises en les actuacions més potents, una xifra que en el món muixeranguer ens permet identificar-la com a colla mitjana. Vesteix camisa i pantaló negres amb faixa roja i executa figures de tres i quatre alçades amb una certa facilitat.

La segona del 2015 naix a la ciutat de Torrent (Horta Sud), prop de València. Llueix la camisa bicolor taronja i blava amb pantaló blanc i faixa negra. Aborda amb solvència el repertori de construccions de tres i quatre alçades. A més, ha manifestat des de l'inici una voluntat i capacitat innovadores en crear figures noves, com la Carxofa i la Carrossa. Celebra la seua trobada el mes de juliol, on acostuma a reunir moltes colles i congrega un públic nombrós. L'anomenen Torrent de muixerangues i l'obren amb el tradicional ball de Torrent.

El 2016 és un dels anys més moguts: naixen cinc projectes nous. La Muixeranga de Xàtiva (la Socarrà) es caracteritza pel treball de recerca històrica i cultural del municipi. Hi ha referències documentades del ball des del 1789. Suma un centenar de socis amb camisa roja i faixa i pantaló negres que executen figures de cinc alçades: Alta clàssica i Alta de cinc. Tenen com a cita més important la seua trobada, fixada a l'abril. Abans de

l'actuació fan una cercavila amb parada davant del monument als maulets, on les muixerangues fan una Figuereta, rebatejada pels socarrats com a Felipet.

Alginet, poble veí d'Algemesí, també té una muixeranga des del 2016 amb una gran projecció social gràcies a un projecte d'activitat extraescolar —Muixerangues a l'escola— que permet que moltes famílies s'integren a la colla. Se la reconeix per la camisa blava, la faixa roja i el pantaló blanc, i per l'execució d'un ampli ventall de construccions de quatre pisos. La seua trobada és a l'abril, i l'any passat, en la seua primera edició, van assolir la seua major fita tècnica: l'Alta de cinc.

La Muixeranga del Campello (l'Alacantí) és una agrupació xicoteta d'unes trenta persones. Fan figures de tres i algunes muixerangues de quatre, com l'emblemàtic Pilotó (8-4-2-1) o la Torreta sense desplegar (5-3-1-1). Celebra una original trobada al mes de juliol que acaba a la mar i és coneguda com a Marxeranga. La seua indumentària consta de camisa negra, pantaló blanc i faixa quadribarrada, única en el fet muixeranguer.

Malauradament, no tots els projectes del 2016 continuen vius. La Muixeranga d'Antella i la Colla Corball de l'Alacantí —una agrupació de cultura popular que també feia muixerangues— han cessat l'activitat.

El 2017 entra en escena la Muixeranga de la Marina Baixa després de tres anys forjant el projecte. Són unes cinquanta persones que ja han estat capaces de fer l'Alcoià (3-3-2-1), la Torreta (4-2-1-1) i la Torreta sense desplegar. Vesteixen camisa blau clar, pantaló blanc i faixa roja. Al juliol i al setembre tenen les principals cites a Callosa d'en Sarrià i Altea, respectivament.

Aquest mateix any la Muixeranga de Pego, activa des del 2008, es reinventà en una nova colla d'àmbit comarcal i passà a anomenar-se Muixeranga de la Marina Alta. Se la reconeix per la camisa verda, la faixa negra i el pantaló blanc, i les seues principals convocatòries són al festival Xalònia i el Festacarrer d'Ondara. A plaça porta figures de tres i quatre alçades, tot i que el 2018 va sorprendre fent una Alta de cinc, una fita tècnica que no s'ha tornat a repetir.

La Muixeranga de Guadassuar (Ribera Alta) és la tercera colla que aparegué el 2017. Llueix una camisa de vions de tonalitats carabasses, una faixa negra i un pantaló blanc. La conformen quaranta persones que basteixen construccions de tres i quatre pisos. En gener participa de la Cavalcada de la repartició de la carn, que dura unes quatre hores.

La darrera muixeranga del 2017 va ser la Muixeranga Penyeta Blanca de Cocentaina (el Comtat). Executa ja un ampli conjunt de figures de quatre alçades. A plaça es muda tota de blanc, a excepció de la faixa negra. Ha actuat en places importants com Alacant, Xàtiva o Torrent.

La Muixeranga de la Vall d'Albaida (2018) llueix camisa verd festuc i faixa i pantaló negres. Ara per ara no té seu social fixa, però habitualment centra la seua activitat en Ontinyent. Va sorprendre tothom en la trobada de la Muixeranga de la Plana del 2019 amb tres figures de quatre, un creixement tècnic molt ràpid que demostra la bona línia de treball que segueix.

La Ciutat Comtal disposa de deu colles castelleres, una de falcons i, des del 2018, també de la Muixeranga de Barcelona. La colla naix al caliu de l'Espai País Valencià i és un imant de valencians residents a Barcelona. No obstant això, cada vegada incorpora més població local. Els seus colors són el blau cel, el roig i el negre. Aquesta jove colla ha assolit en un temps rècord la primera figura de cinc (l'Alta clàssica) que va presentar a la seua III Trobada el darrer mes de març.

La darrera a incorporar-se al conjunt de colles ha estat la Muixeranga de les Valls del Vinalopó (2019). Fa figures de tres i recentment s'ha estrenat amb una de quatre alçades. La componen unes trenta persones i encara no han triat vestimenta pròpia. Tanmateix, és promotora, des d'abans de presentar en societat la seua colla, de l'Aplec de les Comarques del Sud, el qual reuneix les cinc muixeranges del Sud: Campello, Marina Baixa, Alacant i Valls del Vinalopó.

Com es pot apreciar, els anys proven bé al fet muixeranguer; s'aprecia com cada dècada creix més que l'anterior. Tot i això, des de fa un parell d'anys hi ha un creixement menys pronunciat i s'ensuma una nova fase d'estabilitat i consolidació del moviment. Confiam que la normalització institucional formalitzada el 2018 amb la creació de la Federació Coordinadora de Muixeranges (FCM), amb el suport de Generalitat, i l'aparició als mitjans (més freqüent que mai) donen pas a una societat valenciana que siga amplament coneixedora de les muixeranges i les valore positivament. Cal afegir que un 2020 convuls posa d'actualitat els valors muixerangers: solidaritat, esforç, treball en equip i unió per un objectiu comú en contraposició a l'individualisme. Tot plegat pot ajudar a connectar amb el conjunt del poble valencià.

EL MOVIMENT MUIXERANGUER I LA CONSTITUCIÓ DE LA FEDERACIÓ COORDINADORA DE MUIXERANGUES

Com hem vist, a partir de l'any 2002 amb la declaració de Bé d'Interès Cultural (BIC) de la festa de la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí, assistim a una primera «etapa d'eclosió muixeranguera», amb la creació de diverses colles. En aquest període també cal destacar l'activitat proselitista de l'Entitat Promotora de Muixerangues (EPM) i de l'anomenat Moviment de Recuperació de Muixerangues (MRM), i la constitució de la Federació de Muixerangues del País Valencià. Aquesta federació estava presidida per Toni Alminyana i la formaven només cinc colles; va arribar a organitzar cinc aplecs de muixerangues a l'Alcúdia, Sueca, Gandia, Algemesí i l'Olleria, però no aconseguí consolidar-se i va morir per inactivitat. Pau Pertegaz, que ha estudiat l'evolució del moviment muixeranguer, ens adverteix que «els elements amb més experiència del moviment muixeranguer actual van viure en primera persona aquest moment, la qual cosa els fa ser prudents respecte del present».

Amb la declaració de Bé d'Interès Cultural (BIC) de la festa de la Mare de Déu de la Salut d'Algemesí, assistim a una primera «etapa d'eclosió muixeranguera».

ORGANITZAR, COORDINAR I DIFONDRE EN LA DIVERSITAT

En el període que va des de la creació de la Muixeranga de Cullera (2011) fins a la Muixeranga de Guadassuar «La Carabasota» (2017), hi ha «un veritable esclat» de noves colles muixerangueres que cal organitzar i coordinar, i així és vist per la majoria de colles, amb el resultat que es constitueix la Federació Coordinadora de Muixerangues el gener del 2018. La gestació d'aquest organisme, però, no fou fàcil, ja que les colles presentaven i presenten entre elles una gran diversitat respecte al model de colla, el nombre de persones integrants, el repertori de les figures assolides i la seua alçària, la forma en què es construeixen i el reconeixement que tenen en el seu entorn immediat. Així i tot, es va constituir la Federació Coordinadora de Muixerangues, després d'un llarg procés de negociacions. L'acte protocol·lari de la firma de l'acta de constitució es va fer a Algemesí el 20 de gener del 2018, en presència del conseller d'Educació i Cultura Vicent Marzá.

La Federació Coordinadora de Muixerangues va nèixer amb la voluntat d'organitzar i coordinar les diferents colles muixerangueres, tant tradicionals com de nova creació.

Per a Pau Pertegaz el moviment muixeranguer, que creix amb moltes colles noves en els darrers anys, però també amb algunes de molt consolidades i en franca progressió, és un moviment en evolució constant, que sembla estar en renovació permanent, si es mira amb perspectiva, per la qual cosa necessita suports institucionals i l'atenció dels mitjans de comunicació. «Les institucions, sobretot, han de comprendre la importància de vertebrar una veritable xarxa de cultura popular», i l'impuls de la Federació és «fonamental per ajudar a créixer i millorar les colles actuals, i crear-ne de noves». De fet, amb només dos anys de vida la Federació Coordinadora de Muixerangues ja ha deixat sentir la seua influència en les colles que la integren, atés que moltes de les diferències que existien entre les colles han anat desapareixent, sobretot pel que fa al model de colla i a la manera de fer muixerangues, o fins i tot en el respecte al repertori tradicional de figures, amb origen a l'Alcúdia i Algemesí principalment.

La Federació Coordinadora de Muixerangues va nèixer amb la voluntat d'organitzar i coordinar les diferents colles muixerangueres, tant tradicionals com de nova creació, i de vetllar per la seua seguretat, així com per difondre el fet muixeranguer i actuar com a única veu davant els diferents estaments socials, polítics i culturals. Per tal de dur a terme aquest propòsit, la Federació ha d'aconseguir els recursos necessaris per al funcionament òptim de les muixerangues: subvencions, permisos, informació, actuacions, locals, músics, assegurances..., de manera complementària als recursos que cada colla obtinga a títol individual.

Actualment la Federació està integrada per vint-i-dues colles, les quals es classifiquen segons l'alçària de les figures muntades en l'any natural anterior. Les tipologies de muixerangues són:

1. Muixerangues en formació o muixerangues de tres:

- Muixeranga del Campello
- Muixeranga de Guadassuar «La Carabassota»
- Muixeranga de la Marina Alta
- Muixeranga de la Marina Baixa
- Muixeranga de la Vall d'Albaida
- Muixeranga «Penyeta Blanca» de Cocentaina

2. Muixerangues de quatre:

- Muixeranga de Sueca
- Muixeranga de Cullera
- Muixeranga de Vinaròs
- Muixeranga La Torrentina
- Muixeranga de la Plana
- Muixeranga d'Alginet
- Muixeranga de Barcelona

3. Muixerangues de cinc:

- Muixeranga de la Safor
- Conlloga Muixeranga de Castelló
- Muixeranga d'Alacant
- Jove Muixeranga de València
- Muixeranga de Xàtiva

4. Muixerangues de sis:

- Muixeranga d'Algemesí
- Nova Muixeranga d'Algemesí

5. Muixerangues tradicionals:

- Negrets de l'Alcúdia
- Locos de l'Olleria

Tenen la consideració de muixeranga tradicional aquelles colles que formen part d'una tradició festiva pròpia i original del poble amb una antiguitat centenària i que la Federació reconeix com a muixeranga, amb almenys vint anys d'existència com a entitat jurídica, que siga coneguda i considerada part del patrimoni cultural de la localitat, que conste de trets propis de l'antic ball de valencians com, per exemple, un ball, una música o figures pròpies, i que mantinga la seua activitat segons el que és costum. Les muixerangues tradicionals tindran a tots els efectes la consideració almenys de muixeranga de quatre.

Per altra banda, cal aclarir que si una colla tradicional, com és el cas de les dues colles d'Algemesí, aconsegueix assolir una categoria superior a quatre, se li atorga la categoria més alta.

Tenen la consideració de muixeranga tradicional aquelles colles que formen part d'una tradició festiva pròpia i original del poble amb una antiguitat centenària i que la Federació reconeix com a muixeranga.

DEURES I HAVERS

Durant els dos anys d'existència de la Federació s'han dut a terme jornades tècniques al nord (a Castelló de la Plana), a les comarques de València (a l'Alcúdia) i a les comarques del sud (a Cocentaina). En aquestes jornades s'ha impartit coneixements tècnics a l'hora de bastir muixerangues, però també s'ha incidit en la realització de muixerangues amb seguretat, tant activa com passiva. Tanmateix, tant des de l'Àrea Tècnica com des de la Secretaria d'Organització s'han visitat les colles que ho han requerit per rebre formació i assessorament tècnic específic. S'ha realitzat una I Jornada Feminista a Torrent (l'Horta) i una Jornada de Convivència a Ondara (la Marina Alta).

Així mateix, s'ha signat un conveni de col·laboració amb l'Institut Valencià de Cultura i un altre amb la Universitat d'Alacant, per fer difusió i promoció de la muixeranga i els seus valors culturals. A més, està en marxa el procés administratiu per iniciar una formació muixeranguera a la Universitat de València.

També ha col·laborat amb les colles per difondre en les xarxes socials de la Federació les activitats de les colles quan ho han sol·licitat, així com per assessorar en la recerca d'ajudes i subvencions. Tanmateix, sempre que ha sigut possible, la Federació ha estat representada en les trobades i diades, com per exemple, amb motiu de la inauguració de la placa del Quilòmetre Zero Muixeranguer en la Trobada de Muixerangues d'Algemesí, on la Federació va col·laborar juntament amb l'Ajuntament i les dues colles locals.

Per altra banda, des de la Federació sempre s'ha incidit en la seguretat de les muixerangues, tant en la manera d'executar les figures, amb pinya suficient i sense elements que puguen causar danys, com en l'adopció d'elements de seguretat passiva, com ara els cascs per a la xicalla.

Hi ha molts reptes i tasques que la Federació encara no ha pogut dur a terme. El primer i més important és aconseguir fons econòmics, també impulsar unes II Jornades Feministes i establir lligams més fermes amb federacions semblants, especialment amb la Coordinadora de Colles Castelleres i amb la Federació de Dolçaina i Tabal. En tots dos casos, tot i que les relacions han estat cordials, no han sigut fluides ni tan estretes com, estimem, haurien d'haver estat. Igualment cal dur a terme actuacions que animen a la participació de les colles en el dia a dia de la Federació i en la presa de decisions. S'ha de trac-

tar d'establir mitjans de col·laboració amb les muixerangues tradicionals que no formen part de la Federació: la Mojiganga de Titaguas, els Dansants de Peníscola i el ball de varetes del Forcall. En aquest sentit, la Federació va fer gestions per ajudar que la Mojiganga de Titaguas fos declarada BIC (a més d'una resolució, així ho va demanar al conseller de Cultura en la reunió que van tindre). També externament hi ha molt d'espai de millora, ja que és important que el món muixeranguer siga conegut per la majoria de la població valenciana. La manca de mitjans de comunicació de temàtica específica és un problema. En poc de temps han desaparegut *Temps de Muixeranga*, l'espai «La veu de les muixerangues» del *Diari La Veu* i el programa de ràdio *Fem muixeranga* de la Torrentina. Cal, doncs, més presència als mitjans de comunicació.

Malgrat tot, el desig de Vicent Josep Escartí expressat en el llibre commemoratiu del vint-i-cinquè aniversari de la Muixeranga d'Algemesí s'ha fet realitat:

I tant se val, des del meu punt de vista, si comencen a fer muixerangues a Vinaròs, Sagunt o Cocentaina. Valencians són ells i valencians som nosaltres. I la muixeranga és un patrimoni popular impossible de privatitzar. La muixeranga és un patrimoni dels d'Algemesí, que cal fomentar i exportar, com a símbol del nostre poble, però també com a símbol de la nostra valencianitat.

La Mojiganga de Titaguas /
Joan Bofarull

